

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

Кафедра загальновійськових дисциплін факультету безпеки державного кордону

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ООК 12 «ВІЙСЬКОВА ТОПОГРАФІЯ»
ОПІ «Безпека державного кордону»**

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону

Спеціальність: 252 Безпека державного кордону

Кваліфікація: бакалавр безпеки державного кордону

Професійна кваліфікація: офіцер тактичного рівня Державної прикордонної служби України

Форма здобуття освіти: денна

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Навчальна дисципліна “Військова топографія” є обов’язковою для вивчення ОПП “Безпека державного кордону”. Вивчається курсантами протягом 1-го семестру на кафедрі загальновійськових дисциплін факультету безпеки державного кордону.

Метою вивчення дисципліни є підготовка грамотного, вольового, підготовленого офіцера Державної прикордонної служби України, здатного якісно та своєчасно виконувати завдання з охорони державного кордону, під час функціонування в умовах особливого періоду;

формування військово-професійних компетенцій відповідно до вимог освітньо-професійної програми (стандарту вищої військової освіти) з питань орієнтування на місцевості, вивчення та оцінки місцевості, роботи з топографічною картою під час організації загальновійськового бою;

розвиток високих морально-бойових якостей, організаторських здібностей та оволодіння твердою командирською волею, ініціативою, самостійністю та здатністю впевнено командувати підрозділом при організації та веденні бою на різній місцевості та в різних умовах, вміння методично правильно навчати і виховувати підлеглих.

Основне завдання навчальної дисципліни – набуття знань з основ сучасного загальновійськового бою та дій солдата в бою, теорії і практики вивчення способів вимірювання кутів та відстаней на місцевості, способів цілеуказання на місцевості, порядку руху за азимутами;

одержання умінь та навичок щодо дій солдата на полі бою, орієнтування на місцевості без карти, а також складання деяких видів бойових графічних документів. Практично проводити підбір суміжних листів карти;

ознайомлення з сутністю зображення рельєфу горизонталями та видами горизонталей;

одержання умінь та навичок щодо урахування нахилу місцевості під час вимірювання по карті, вимірювання довжини маршруту по карті;

одержання умінь та навичок щодо вивчення картографічних умовних знаків та їх видів;

одержання умінь та навичок щодо визначення координат точок по карті та визначення точок по заданим координатам;

набуття знань щодо організації і ведення бойових дій загальновійськовим та прикордонним підрозділом в основних видах бою в будь-який час доби та погодних умовах, використовуючи різні види місцевості.

Вивчення навчальної дисципліни забезпечує формування у курсантів наступних **програмних компетентностей**:

А) загальні компетентності:

ЗК 3 Здатність до адаптації та дії у новій ситуації.

Б) Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

ФК 8 Здатність здійснювати управління підрозділом в ході підготовки та ведення різних форм оперативно-службових дій, видів бою в різних умовах.

ФК 12 Здатність працювати автономно, виконуючи посадові обов’язки в різних умовах.

Вивчення навчальної дисципліни забезпечує досягнення курсантами наступних програмних результатів навчання, які передбачають здатність демонструвати знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез та оцінювання його складових, а саме:

ПРН 14 Оцінювати обстановку, рівень потенційних загроз та викликів, впливу, уразливості, ризику; прогнозувати розвиток обстановки, дій правопорушників та противника.

Знання:

знати вимоги законодавства України, Бойових статутів, відомчих нормативних актів та розпоряджень у межах, необхідних для виконання посадових обов'язків в частині, що стосується топографічної підготовки.

Розуміння:

відтворювати методи роботи командира механізованого підрозділу на місцевості, з топографічними картами та бойовими документами.

Застосування:

вміло наносити на топографічну карту елементи бойових порядків механізованих та прикордонних підрозділів; складати основні бойові графічні документи відповідно до існуючих стандартів ведення графічних документів.

Аналіз:

Вміло орієнтуватися на місцевості як за допомогою топографічної карти так і без неї.

Синтез:

Проводити класифікацію топографічних карт.

Оцінювання:

Вимірювати відстані на місцевості, проводити цілеуказання, визначати кути.

ПРН 16 Управляти підрозділом у ході підготовки і ведення оперативно-службових дій та бою, здійснення повсякденної діяльності у звичайних та екстремальних умовах, вирішувати нетипові завдання, віддавати накази (розпорядження), нести відповідальність за їх виконання, організовувати взаємодію та всебічне забезпечення.

Знання:

Визначати напрямки на сторони горизонту за небесними світилами, ознаками місцевих предметів та за компасом;

вміти читати карту;

приймати рішення використовуючи бойові графічні документи механізованих та прикордонних підрозділів.

Розуміння:

Доповідати топографічне орієнтування на місцевості.

Застосування:

Розробляти маршрути руху за азимутами, використовуючи наявні місцеві предмети (об'єкти) та форми рельєфу.

Аналіз:

Порівнювати масштаби топографічних карт.

Синтез:

Узагальнювати результати під час визначення географічних (геодезичних), плоских прямокутних та полярних координат точок на топографічній карті.

Оцінювання:

Вимірювати відстані між точками та довжину маршруту по карті.

ВИКЛАДАЧІ: згідно форми А-4.03.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

Загальна тактика, Основи бойового забезпечення, Вогнева підготовка, Прикордонна служба.

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

Спеціалізовані класи кафедри (2/301, 2/302), ротна тактичне поле відділу забезпечення навчального процесу.

ТРИВАЛІСТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ КУРСУ

Курс	Семестр	Кількість кредитів ECTS	Кількість годин											Форми підсумкового контролю					
			Загальна	Усього аудиторних занять	Аудиторна робота						Індивідуальна робота			Самостійна робота	екзамен	диференційовані залік	залік		
					лекції	групові заняття	практичні заняття	контрольна робота	підсумковий контроль	Конспект з теми									
I	1	3,0	90	46		16	18	10	2				22			22		+	
Усього за дисципліну		3,0	90	46		16	18	10	2				22			22			

Основні методи навчання: МН1.2; МН1.3; МН1.4; МН1.5; МН2.1; МН2.3; МН3.2; МН3.6; МН3.7; МН4.1; МН4.2.

Основні методи контролю навчальних досягнень: МК1.1; МК1.2; МК2.1; МК2.3; МК2.8; МК3.1; МК4.1; МК4.2.

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА КОНТРОЛЬ РІВНЯ ЇХ ДОСЯГНЕННЯ КУРСАНТАМИ

Шифр	Компетентність	Методи контролю
Загальні компетентності		
ЗК-3	Здатність до адаптації та дії у новій ситуації.	МК1.1; МК2.1; МК2.3; МК3.1; МК4.1; МК4.2.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності		
ФК-8	Здатність здійснювати управління підрозділом в ході підготовки та ведення різних форм оперативно-службових дій, видів бою в різних умовах.	МК1.1; МК1.2; МК2.1; МК2.3; МК2.8; МК3.1; МК4.1; МК4.2.
ФК-12	Здатність працювати автономно, виконуючи посадові обов'язки в різних умовах.	МК1.1; МК1.2; МК2.1; МК2.3; МК2.8; МК3.1; МК4.1; МК4.2.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ, МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА КОНТРОЛЬ РІВНЯ ЇХ ДОСЯГНЕННЯ КУРСАНТАМИ

Шифр	Компетентність	Методи навчання	Оцінювання
ПРН-14	Оцінювати обстановку, рівень потенційних загроз та викликів, впливу, уразливості, ризику; прогнозувати розвиток обстановки, дій правопорушників та противника.	МН1.2; МН1.3; МН1.4; МН2.1; МН2.3; МН3.2; МН3.6; МН3.7; МН4.1; МН4.2.	МК1.1; МК1.2; МК2.1; МК2.3; МК3.1; МК4.1; МК4.2.
ПРН-16	Управляти підрозділом у ході підготовки і ведення оперативно-службових дій та бою, здійснення повсякденної діяльності у звичайних та екстремальних умовах, вирішувати нетипові завдання, віддавати накази (розпорядження), нести відповідальність за їх виконання, організувати взаємодію та всебічне забезпечення.	МН1.2; МН1.3; МН1.4; МН1.5; МН2.1; МН2.3; МН3.2; МН3.6; МН3.7; МН4.1; МН4.2.	МК1.1; МК1.2; МК2.1; МК2.3; МК2.8; МК3.1; МК4.1; МК4.2.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

№ теми	Найменування тем	Кількість годин	Номери, вид занять та кількість годин			Місяці	Номери, тем занять та кількість годин	Кількість годин
			1	2	3			
1	Місцевість як елемент бойової обстановки.	8	Гз2	Пз6		09	1/1Гз(2); 1/2Пз(6); 2/1Гз(2)	10
2	Топографічні карти та їх використання.	10	Гз2	Гз4	Гз4	10	2/2Гз(4); 2/3Гз(4); Кр(6)	14
	Контрольна робота №1.	6	Кр6			11	3/1Гз(2); 3/2Пз(6); 4/1Гз(2);	10
3	Визначення координат точок по карті.	8	Гз2	Пз6		12	4/2Пз(6); Кр(4); Дз(2)	12
4	Карта як засіб управління.	8	Гз2	Пз6				
	Контрольна робота №2.	4	Кр4					
	Диференційований залік	2	Дз2					
Всього		46				Всього		46

Умовні скорочення:

Практичне заняття – Пз

Групове заняття – Гз

Контрольна робота – Кр

Диференційований залік – Дз

Заняття, що обов'язкове для оцінювання – 5/3Пз(2)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ розділу (семестр)	№ теми	Назва теми	Кількість годин													
			Загальна	Усього аудиторних занять	Аудиторні заняття							Індивідуальна робота			Самостійна робота	
					лекції	групові заняття	групові вправи	практичні заняття	семінари	комплексне заняття	контрольна робота	підсумковий контроль	конспект з теми			
1	1	Місцевість як елемент бойової обстановки.	18	8		2		6								10
	2	Топографічні карти та їх використання.	22	10		10										12
		Контрольна робота №1.	6	6							6					
	3	Визначення координат точок по карті.	8	8		2		6								
	4	Карта як засіб управління.	30	8		2		6					22			
		Контрольна робота №2.	4	4							4					
Диференційований залік			2	2							2					
Усього за дисципліну			90	46		16		18		10	2	22			22	

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Нормативно-правові акти

- 1.1. Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних Сил України. Частина III (взвод, відділення, екіпаж) / наказ командувача Сухопутних військ Збройних Сил України від 25.05.2016 №238 (зі змінами).
- 1.2. Наказ Головнокомандувача Збройних Сил України від 11.09.2020 № 140 “Про затвердження Тимчасового порядку оформлення оперативних (бойових) документів”.
- 1.3. Наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 19.07.2019 № 60 “Про порядок оформлення графічних оперативно-службових (бойових) документів в Державній прикордонній службі України”.

2. Базова

- 2.1. Шмаль, С. Г. Військова топографія: підручник / С. Г. Шмаль. – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2008. – 328 с.
- 2.2. Військова топографія : Підручник. 5-те вид., перероб. та доп. / С.Г. Шмаль, О.В. Кравчук, А.М. Гудзь, С.В. Прищеп, О.П. Полець. – Київ.: видавництво Ліра-К, 2020. – 644 с.: іл.

3. Допоміжна

- 3.1. Зелений В. І. Тактика механізованих підрозділів: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. І. Зелений.– К.: ПАЛИВОДА А. В., 2010. – 658 с.
- 3.2. Підрозділи у розвідці : навчальний посібник / О. А. Сціборовський, В. М. Іваненко, В. М. Денісов [та ін.]. – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2014. – 144 с.
- 3.3. Тактика : навчальний посібник / С. В. Сінкевич, І. Г. Блощинський, Л. В. Олійник та ін. – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2015. – 448 с.
- 3.4. Альбом схем із загальної тактики (відділення, взвод, рота, батальйон): альбом схем / А. Білорус, А. Братко, В. Журавель та ін. – Хмельницький : Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, 2020. – 110 с.

4. Інформаційні ресурси в інтернеті (інтранеті)

- 1.1. Офіційний сайт ДПСУ. – Режим доступу : <http://dpsu.gov.ua>
- 1.2. Електронна бібліотека підручників. – Режим доступу : <http://studentam.kiev.ua>
- 1.3. Бібліотека українських підручників. – Режим доступу : <http://pidruchniki.ws>
- 1.4. Модульне середовище Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. – Режим доступу : <https://10.241.24.43/course/index.php?categoryid=11>

ОЦІНЮВАННЯ

Поточне рубіжне та підсумкове оцінювання здійснюється відповідно до положення https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/01/polozh-otsinka-2020-_12.01.-.pdf.

ПОЛІТИКА КУРСУ (ПРАВИЛА ГРИ)

Середовище в аудиторії є творчим, відкритим до конструктивної критики.

Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлені терміни. Якщо здобувач вищої освіти був відсутній на заняттях з будь-якої причини, він/вона відпрацьовують навчальні питання та завдання в часи самостійної підготовки та у встановлені викладачем терміни обов'язково звітують про опанування ними навчального матеріалу. Курсанти, які пропустили більше 30% з тих занять, де було передбачено оцінювання, одержали середньоарифметичну з поточних оцінок нижче 2,60, тобто менше 70% позитивних оцінок від загальної кількості, не відзвітували за індивідуальну та самостійну роботу, до семестрового контролю не допускаються.

У разі коли курсант не виконав умови допуску до складання семестрового контролю, завчасно, але не пізніше трьох робочих днів до складання семестрового контролю, рішенням кафедри йому встановлюється індивідуальний термін ліквідації заборгованості. Якщо курсант (слухач, студент) не ліквідує заборгованість у визначений кафедрою термін, то він вважається таким, що не виконав вимоги робочої програми навчальної дисципліни і в відомості обліку успішності, в графі «підсумкова оцінка», йому виставляється оцінка «незадовільно» за національною шкалою, 50 балів за 100-бальною шкалою і FX – за шкалою ЄКТС. При повній відсутності позитивних поточних оцінок, за визначені звітності, і не ліквідації заборгованості у визначений кафедрою термін, курсанту (слухачу, студенту) курс з навчальної дисципліни не зараховується і в графі «підсумкова оцінка», йому виставляється оцінка «недопущений» за національною шкалою, 17 балів за 100-бальною шкалою і F за шкалою ЄКТС. В такому випадку курсант (слухач, студент) представляється на засідання Вченої ради факультету, академії і йому пропонується пройти повний курс повторно. У разі відмови розглядається питання про його відрахування з академії.

Дотримання академічної доброчесності

Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності науково-педагогічним складом передбачає:

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право;
- надання достовірної інформації про результати досліджень та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності.

За порушення академічної доброчесності учасники освітнього процесу закладу вищої освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності.

Нормативно-правове забезпечення: <https://nadpsu.edu.ua/osvita/normatyvno-pravove-zabezpechennia/>.

Додаток А

Методи навчання та методи контролю навчальних досягнень

Шифр	Метод навчання
1. Словесні методи	
МН 1.1	Лекція
МН 1.2	Розповідь
МН 1.3	Пояснення
МН 1.4	Бесіда
МН 1.5	Інструктаж
МН 1.6	Дискусія
МН 1.7	Диспут
2. Наочні методи	
МН 2.1	Демонстрація
МН 2.2	Ілюстрація
МН 2.3	Спостереження
3. Практичні методи	
МН 3.1	Лабораторна робота
МН 3.2	Практична робота
МН 3.3	Пробні вправи
МН 3.4	Творчі вправи
МН 3.5	Усні вправи
МН 3.6	Практичні вправи
МН 3.7	Графічні вправи
МН 3.8	Технічні вправи
МН 3.9	Групові вправи
4. Методи самостійного та індивідуального навчання	
МН 4.1	Рецептивний
МН 4.2	Репродуктивний
МН 4.3	Евристичний
МН 4.4	Дослідницький

Шифр	Метод контролю навчальних досягнень
1. Попередній контроль	
МК 1.1	Вибірковий усний
МК 1.2	Фронтальний письмовий
МК 1.3	Фронтальний тестовий
МК 1.4	Фронтальний проблемний
2. Поточний контроль	
МК 2.1	Вибірковий усний
МК 2.2	Колоквіум
МК 2.3	Контрольна робота
МК 2.4	Тестування
МК 2.5	Захист звіту з лабораторної роботи
МК 2.6	Захист звіту з практичної роботи
МК 2.7	Індивідуальна розрахункова робота
МК 2.8	Реферат
3. Рубіжний контроль	
МК 3.1	Фронтальний письмовий
МК 3.2	Фронтальний тестовий
МК 3.3	Фронтальний проблемний
4. Підсумковий контроль	
МК 4.1	Усний
МК 4.2	Письмовий
МК 4.3	Тестовий
МК 4.4	Проблемний